СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 102. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 27-го травня 1943. No. 102. Jersey City, N. J., Thursday, May 27, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОНГРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ПОГОДИЛАСЯ НА НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ПРОЄКТ

ВАШИНГТОН. — Конгресова Конференція згодилася нарешті на проєкт нового податкового закону.

За цим проєктом, „даруеться податок за 1942 р. вцілости, коли він менший як $50, а 75% коли податок переходить $50. „Неподаровану" частину податку за 1942 рік, себто 25%, можна буде сплатити впродовж двох наступних літ. В той спосіб Конгресова конференція зробила компроміс між сенатським проєктом, внесеним сенатора Джорджа на опуст податків на 75% та внеском сенатора Бирда подарувати податок за 1942 р. менше $50 в цілости.

СТРАЙК В ҐУМОВИХ ФАБРИКАХ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

АКРОН. — До страйку в ґумових фабриках прилучилися теж робітники з Дженерал Тайер енд Робер Компані. Сподіються однак, що екзекутивний комітет юнії, який збирається на спеціяльне засідання, припинить страйк.

ПРОПОНУЮТЬ СТАЛУ ХАРЧОВУ РАДУ.

ГОТ СПРІНҐЗ (Вірджінія). — Американська делеґація на Міжнародну Харчову Конференцію, поставила внесення, щоби до дня 15. липня зорґанізувати з представників 44, заступлених на конференції держав, тимчасову комісію, завданням котрої буде сформалувати і представити урядам точний плян постійної міжнародної ради, яка вирішувала би харчові й рільничі питання.

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ПРИНЯЛА ЗАКОНОПРОЄКТ ПРОТИ ВИБОРЧОГО ПОДАТКУ.

ВАШИНГТОН. — Палата репрезентантів приняла законопроєкт Маркантонія, що уневажнює закони в сімох полудневих стейтах, які вимагали плачення податку як передумови до голосування. Підчас дебати над внеском приявний на ґалерії моряк крикнув: „Чому людина має платити податки, аби голосувати, коли він не мусить платити щоби воювати без цього?"

НОВІ ПЕРЕГОВОРИ МАЙНЕРІВ.

ВАШИНГТОН. — Воєнна Рада Праці відмовила майнерам $2 денної підвишки, подвійної платні за працю в неділю як і ґарантії на 52 тижневу річну працю, але згодилася на підвишку вакаційних додатків, як також підвижку видатків звязаних з майнерською працею. Для вирішення питання 6-дневної праці як питань звязаних зі здоровлям, працею та піднесенням добробуту майнерів. Воєнна Рада праці пропонує окрему комісію експертів, яка працювалаб в порозумінню з секретарем внутрішних справ Ікесом.

Воєнна Рада Праці відослала назад на безпосередні переговори сторін домагання робітників, аби їм платити за весь час від приходу до брами майни аж до виходу з неї, як також домагання заведення наново 6-дневого тижня праці.

БРАК ОЛИВИ НА СХОДІ.

НЮ ЙОРК. — На зборах 28 конвенції товариства куную чих агентів заявив Н. Фулдс, урядник Нафтової Адміністрації для Війни, що запас оливи для огрівання у східних стейтах зменшився. Рівночасно державні урядники видали заклик, щоби в фабриках та домах замінити опал оливою на вуголь.

ПАМЯТНИК ДЛЯ ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

МАНАҐВА (Нікараґва). — З вдяки за допомогу і кооперацію при будові „Атлянтійської Дороги", Нікараґвайські горожани поставлять президентови Рузвелтови памятник на горі Ел Рекрео над рікою Рама.

„Атлянтійська дорога", коли буде викінчена, лучитиме усі середньо і полудньово-американські держави. В Нікараґві ця дорога злучить ще східне побережє з середньою частиною краю.

2,500 ПОЇЗДІВ НА ПОТРЕБИ АРМІЇ.

КЛІВЛЕНД. — На зборах Клівленд Трефик Кал заявив М. Дж. Ґормлей, екзекутивний помічник Асоціяції Американських Залізниць, що для потреб армії потрібно кожного місяця 2,500 спеціяльних поїздів. З продовженням війни, це запотребовання буде дальше зростати.

ПРИВАТНІ ТА ДЕРЖАВНІ ДОВГИ.

ВАШИНГТОН. — Секретаріят Торговлі подає, що в 1942 було в Злучених Державах біля 113 біліонів долярів приватних довгів. Державний довг зріс в 1942 на 45 біліонів та дійшов до суми 111 біліонів долярів. Замітне це, що морґечі на міських реальностях багато не змінилися, однак морґечі на фармах зменшені. Це вказує, що фармерські приходи в 1942 році зросли.

Чорчил Закликає Італію до Здачі

ВАШИНГТОН. — На конференції журналістів, яка відбулась в Білому Домі в приявности президента Рузвелта, британійський премієр Чорчил радив італійцям скинути свій провід та здатись на ласку Обєднаних Держав.

У відповідь на запити журналістів, Чорчил виявив повне вдоволення з російського Союзника. Обєднані Держави вже тепер мають летунську перевагу, казав Чорчил, над Німеччиною, Японією та Італією. В боротьбі з субмаринами втрати в кораблях зменшуються, а число затоплених субмарин збільшується.

Підготовка „другого фронту" в Европі поступає вперед, одначе казав він, головнокомандуючого ще не назначено. Британія разом зо Злученими Державами, збільшить натиск на Японію, зокрема з Індії. Рівночасно премієр Чорчил заявив, що воєнні наради між президентом Рузвелтом а ним іще не викінчені.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ НАТЯКАЄ НА ІНВАЗІЮ ЕВРОПИ В 1943 Р.

ВАШИНГТОН. — У чвертьрічному звіті до Конгресу про Ленд-Ліз президент Рузвелт заявив, що Злучені Держави далеко перейшли агресорів продукцією воєнного припасу.

Натякуючи, що Обєднані Держави задумують ще цього року, в кількох місцях, вдарити на Европу, президент Рузвелт каже, що посилка харчів цього року ще збільшиться, з огляду на недостачі в Росії й потреби звільнених частин Европи".

Президент підтвердив теж, що і на далі завданням воєнної стратегії Обєднаних Держав це „осягнути безумовну здачу, а осягнути її як найскорше і то в Римі, Берліні і Токіо".

До 30. квітня ц. р. вислано на ленд-ліз харчових і воєнних припасів на суму 11 біліонів долярів.

Польсько-Чеський Спір Спричинений Советами, Каже Рачиньскі

ЛОНДОН. — Ґраф Едвард Рачиньскі, міністер заграничних справ польського уряду на вигнанню, пояснює, чому нема згоди між польським урядом і чехословацьким. Каже, що тут не іде так про місто Тешин з округою, яке заняли поляки, як Гітлер напав на Чехословаччину, а про що інше. Виходилоб, що Польща має свої пляни щодо реорганізації Середущої Европи, з якими не погоджуються Совети, а Чехословаччина слухає Советів. Ось це, як виходить з його слів, малоб пояснити, чому Губерт Ріпка, чехословацький міністер заграничних справ, заявив дня 17. травня, що чехословацький уряд ухиляється від дальших дискусій з польським урядом в справі федерації.

ЗГОРІВ МІСЬКИЙ ТЕАТР В ДОРТМУНД

СТОКГОЛЬМ. — Альзаські часописи пишуть, що тисячі бездомних людей втікли з Рур до Альзації шукати захисту. Згадуючи за знищення, якого нанесли британійські бомбардовання Рурської области, а в першу чергу містови Дортмунд, подається, що згорів до тла теж і міський театр в Дортмунд.

НІМЕЦЬКІ ВОЯКИ БУНТУЮТЬСЯ

ЛОНДОН. — З Бельгії доносять про велике невдоволення, що шириться серед німецького війська. Пізнати його по щораз більших бунтах вояків, які трапляються тепер щораз частіше.

ГРЕЦЬКІ ПОВСТАНЦІ ГОТОВІ ДО БОРОТЬБИ

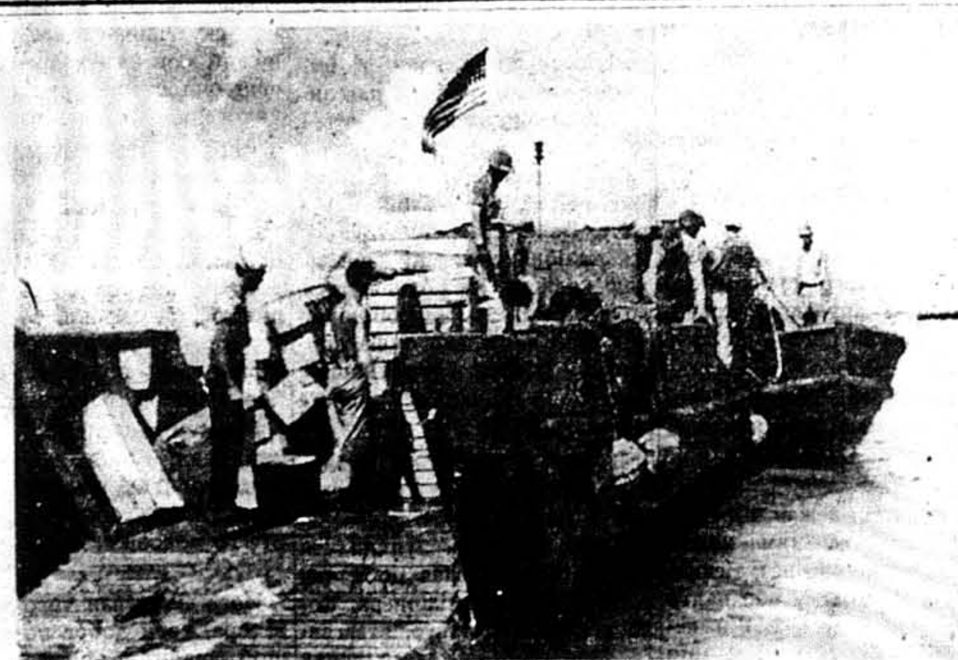
ЛОНДОН. — Грецький уряд на вигнанню запевняє Аліянтів, що є вже зґуртована в Греції в горах повстанча армія з 50,000 ґірняків, що тільки жде на аліянтську інвазію, щоб розпочати бій з наїздником.

ПРОБУЮТЬ СТРАХАТИ НОВОЮ БОМБОЮ

БЕРН (Швайцарія). — Італійська урядова пропаґанда зачала виясновати секрет німецького міністра пропаґанди, Ґебельса, що то заповідав, що незабаром появиться новий німецький вбивчий винахід „супер-бомба", що винищить до тла населення Великої Британії та її союзників. Поправді й італійська пропаґанда нічого не вияснила, а тільки проголосила що та бомба знищить цілковито все, що буде находитись на просторі 800 метрів від того місця, де така бомба впаде.

АМЕРИКАНСЬКА КРОВ СПАСЕННЯМ ДЛЯ ВОЯКІВ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВН. АФРИЦІ. — Ген. Ернст Кавел заявив, що тисячі вояків можуть завдячувати своє життя американцям, що віддали свою кров для їх ратування.

ВСІ ИДУТЬ НА БЕРІГ.—Американські маринарі, що боронять Фунафуті, новий американський форпост на групі островів Еліс, що її заняли недавно американські збройні сили, дістають припаси харчів і амуниції. Їх підвіз до берега леґкий нафтовоз, і тепер його вивантажують.

300 АМЕРИКАНСЬКИХ ЛІТАКІВ БОМБАРДУВАЛИ ПРИСТАНІ Й ЛЕТУНСЬКІ МАЙДАНИ САРДИНІЇ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американські бомбери, в числі понад 300, кружляли над островом Сардинією, що належить до Італії, та понищили всі важніші комунікаційні вузли, а далі пристані та летовища. Ваґу цього зрозуміємо вповні тоді, коли возьмемо під увагу, що Аліянти думають скоро заняти Сардинію, вважаючи це дальшим кроком в напрямі інвазії Европи. Тим налетом понищено різні склади з товарами і муніцією. Як теж нанесено шкоду многим кораблям, що були в пристанях, як і понищено літаки, що були на бомбардованих летунських майданах. Сильно зруйновано морську базу Мадалена, як і поблизький острів Капреру.

ЗА 6 ДНІВ ЗНИЩЕНО 329 ВОРОЖИХ ЛІТАКІВ

КАЇРО (Єгипет). — Юнайтед Прес подає, що американські повітряні сили виявляють тепер надзвичайно велику активність, а яка вона, пізнати хочби по тім, що на протязі 6 днів американські летуни знищили 329 ворожих літаків. Крім Сардинії американці бомбардують ще постійно Пантелерію, яку теж думають Аліянти здобути, і то скоро.

ПОКИДАЮТЬ САРДИНІЮ І СИЦИЛІЮ.

ЛОНДОН. — Населення покидає масово місто Каліярі, столицю Сардинії наслідком постійних бомбардовань з боку Аліянтів. Італійська влада проголосила воєнну контролю над усіми робітниками, що працюють у воєнних заводах. Це відноситься до Сардинії й Сицилії. Кореспонденти подають, що в тих обидвох островах летунські поля уже цілковито знищені. Населення втікає з усіх побережних місцевостей, бо їх постійно бомбардують. Тисячі уже витікали до Риму. Звязок Риму з тими островами дуже слабий. Нема ніякого довозу поживи і населення голодує. Та замісць поживи обіцюють йому прислати незабаром більше війська.

ВЖИТИ „ВСІХ ДУХОВИХ І ФІЗИЧНИХ СИЛ", ВЗИВАЄ ГУМБЕРТ.

РИМ. — Престолонаслідник Гумберт закликає італійців, а зокрема військо, щоб кинуло в теперішню боротьбу „всі свої духові та фізичні сили", щоби ними заступити зброю, якої Італії бракує, бо не моґла її наготовити в потрібній скількости, не маючи сировців.

ЯПОНСЬКІ ВТРАТИ НА АТТУ — ЗНАЧНІ.

ВАШИНГТОН. — Воєнний комунікат дає ще дальші пояснення в справі невдалого японського атаку на американські воєнні кораблі в Атту. Отже так є, що з 16 японських бомберів, що пробували атакувати без успіху, знищено крім тих пять бомберів, про які оголошено попереднім разом, ще дальших сім. Решта ворожих літаків десь щезла, полетівши на захід.

РОЗВІДУЮТЬ ДОВКОЛА СОЛОМОНСЬКИХ ОСТРОВІВ.

З АМЕРИКАНСЬКОЮ ФЛЬОТОЮ НА ПОЛУДНЕВІМ ПАЦИФІКУ. — Якщо нема ширших вістей про морську активність на полудневім Пацифіку, то це не значить, що там безділля. Ні, так не є. Бо відбувається там серед великих небезпек морська і повітряна розвідка ворожих позицій на різних островах, занятих японцями. А це теж природний вступ до більших воєнних операцій.

ЯПОНСЬКИЙ НАСТУП НА ЧУНҐКІНҐ.

ЧУНҐКІНҐ (Китай). — В демократичнім Китаю побоюються, що Японія хоче використати свого роду воєнну передишку на те, щоби підняти більшу кампанію в Китаю. Японські воєнні операції вказують на те, що вони спрямовані в сторону Чунґкінґу. Хотілиб отже заняти центр опору проти наїздника.

СОВЄТИ ПРО СВОЇ УСПІХИ НА МОРІ.

ЛОНДОН. — З совєтських звідомлень виходить, що Совєти мають доволі сильну фльоту на Чорному морі. Кажеться, що літаки цеї фльоти знищили німецький конвой, в якому було 11 моторових суден, з яких знищено 7. Теж кажеться, що совєтські літаки контролюють Чорним морем.

ПОБОЮЮТЬСЯ ІНВАЗІЇ ЧЕРЕЗ ДАНІЮ.

СТОКГОЛЬМ. — Німецька команда скріпила німецьку залогу в Ютлянді (Данія) з 60 тисяч на 200 тисяч війська. Це тому, що думають, що Аліянти готові звідтам зачати інвазію Европи, бо звідтам найближчий шлях на Берлін. Теж кажуть, що якби Аліянти заатакували Гамбурґ чи Бремен і звідтам пробували висісти на беріг Европи, то Данія булаб їм великою допомогою, бо звідтам можнаб розвинути флянкові воєнні операції.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Україна — Колюче Питання

Під таким наголовком помістив „Ню Лідер", нюйорський соціялістичний тижневик, статтю Вилйема Генрія Чеймберлина про українську справу. Автор видно вже нераз натякував на неї в своїх писаннях, і тому хтось з українців заохочував його присвятити справі цілу статтю.

Самий автор відомий читачам українських ґазет зо своїх відважних кореспонденцій у „Крисчен Сайенс Мониторі", для котрого він був довший час московським кореспондентом. Він був одним з тих рідких журналістів, що не тільки розкривав відважно голод на Україні в 1932—1933. роках, але й представляв його як голод, „зроблений людьми".

Стаття Чеймберлина в „Ню Лідері" обертається коло тези, що справа українців не дрібна справа, бо це справа 40 міліонів людей, та що це справа демократії, бо українці певно хочуть бути самостійними й вільними від усяких аґресорів. Він остерігає читача, аби він не вважав факту, що тепер не має української держави, за арґумент, що такої не повинно бути. „Це було траґедією українців через цілу їх історію, що вони мали національну свідомість, але не потрапили удержатися як незалежна держава".

Про останню спробу створити українську державу Чеймберлин каже: „Будучи переважно селянським народом, українці не посідали достаточного досвіду в державній орґанізації, достаточної скількости вправлених військових провідників, аби устоятися проти сильніших політичних орґанізмів, що бажали їх загорнути". В своїм відношенню до Росії, українські селяни однаково ненавиділи „червоних", як і „білих": „червоних" за реквізиції й за їх комунізацію фармерства, „білих" за бажання привернути дворянство й здушити українську мову.

Коли українські зусилля встановити українську державу скінчилися невдачою, почалися утиски по обох боках кордону. Під советами, ні одна частина советського населення не терпіла стільки, що українці, від брутальних заходів завести силою систему колективного фармерства". Політична автономія, яку дали совєти українцям, це був простий прозорий обман. Доказом цього є хочби доля Скрипника й Любченка.

„Найраща надія для будучности українців, як і для всіх народів східної Европи, була би в поступі демократії та федерації на основі справжньої рівности по війні." Одначе Чеймберлин зовсім не дивується, що українці поза границями України журяться „за долю своїх земляків у советськім союзі, поки советський союз стане демократичним поправді, а не тільки в фантазії „червоного декана Кентербері". Ці журби можуть бути усунені хіба тоді, як самі українці будуть вибирати вільно своїх урядників, і як не стане наставлених з Москви урядників, які можуть нині в імені держави й комунізму визискувати Україну та само безпощадно, як колись визискували царі і дворянство.

Випробовують Нову Стратеґію

Що Аліянти рішені повести в якнайскоршому часі наступ на Европу в тому розумінню, що це буде інвазія, про те вже ніхто не сумнівається навіть в націстівських колах, включно з Ґебельсом, націстівським міністром пропаґанди. Отже підготовка іде. Але заразом випробовується „нову стратеґію", таку, що її обороняють спільно Рузвелт і Чорчил та визначні стратеґи.

Є це спроба завалити Німеччину при помочі постійних повітряних рейдів. Якщоб це вдалось, то таким чином заощадженоб Аліянтам сотні тисяч жертв, які треба нам посвятити, якщо зачнемо інвазію. І вже то одно вартує, щоб навіть підождати і дати повітряним силам Аліянтів доволі часу на виконання їхнього завдання. Втратити тут Аліянти нічого не можуть, бо всеодно підготовка до інвазії ведеться, сили нагромаджуються і перерви в тому нема найменшої. Бомбардовання Німеччини паралїжують німецьку підготовку до оборони перед інвазією, нищать комунікаційні засоби як і ворожі центри военної промисловости. А це все навіть без огляду на випробування ось тої нової стратеґії, треба булоб нищити. А це знову означає, що без ніякої шкоди для Аліянтів можна отсе коштом Німеччини випробувати, чи можна перемогти ворога „дешевшим коштом". А правдоподібність, що таке може статись, є немала.

Голоси, що доходять до нас з невтральних країв, вказують, що мораль німецького народу через ті бомбардовання дуже потерпіла, що є цілком природним явищем. Коли до вражінь про поразку в Північній Африці додамо те, що тепер кожного дня має німецький нарід до діла тільки з самими відомостями про нові бомбардовання і нові нещастя та нову руїну, то якіж може він мати надії на те, що положення поліпшиться, коли з кожним днем Німеччина стає слабша, а Аліянти сильнішими?

Деякі стратеґи тої думки, що бомбардованнями, які вони не булиб сильні, таки не буде можна заломити німецької военної сили. Можливо, що так буде. Але звичайний розум каже, що ті нещастя, які мусить переносити тепер німецький нарід день за днем, ніч за ночю, мусять зломити його волю і силу. Він уже не зможе бути на довшу мету таким відпорним, як був ним досі. Він може й на фронті заломитись в такий спосіб, як заломився німецький вояк в Африці. Бомбардовання заломили цього вояка на африканськім фронті, а в Европі може повторитись те саме. У всякому випадку маємо спробу, яка є добре обдумана з військового боку, на якій не можуть Аліянти нічого втратити, а зате можуть не то нищити ворога, але навіть його і цілком зломити.

ХТО ЗРАДНИК?

В Америці маємо повно різних орґанізацій, акцій і рухів, що змагають до того, щоби помогти визволитись тим краям і народам, що впали жертвою аґресій, диктатур і тоталітаризмів. Ведуть ті акції в першу чергу американці, що самі чи їх батьки походять з тих країв і народів, що тепер поневолені. Ведуть їх різні дипльоматичні представництва тих країв, чи інші представники, що прибувають сюди як гості, чи як політичні біженці. Усі вони, без огляду на те, чи належать до більших націй, як от французи чи італійці, чи до менших, як от естонці, латвійці, литовці, норвежці і т. п., змагають до того, щоби їхні краї й по тій війні стали самостійними. Американці усьому тому не дивуються, а вважають це до певної міри природним явищем. Тим більше, що змагання до визволення тих країв і народів не противиться в нічому, щоби всі ті народи створили потім одну, дві, чи більше спілок-конфедерацій.

Супроти цього булоб навіть неприродним явищем, якщоб і серед американських українців не було подібного руху, себто руху за визволенням України, бож маємо понад 40 міліонів поневоленого українського народу в Европі. А так є, що американські українці добре знають, які відносини на українських землях, хочби тому, що звідтам, від своєї рідні, одержували до самої війни повно вістей про те, як там живеться українським людям і чого вони собі бажають. Тому вони не потребують слухати нічиєї пропаґанди, бо мали нагоду чути правду від своїх найближчих. Ось і тому, коли Комітет Українців Канади вніс меморіял до канадійського уряду і вказував у ньому, що по війні, по вигрі Аліянтів, український нарід повинен як і інші народи мати право зажити вільним і самостійним життям, то цей Комітет не сказав нічого іншого, а тільки те, що є усім нам відоме, та що всі ми тут постійно повторяємо в глибокім переконанню, що це є згідне з бажанням українського народу в Европі. Правда, ось те бажання, яке український нарід постійно документує кровю, пробували і пробують окупанти українських земель заглушити терором, але це не означає і не може означати, що український нарід уже тим самим зрікся свого права, як не позрікались подібного права теж й інші народи, що їм терором замкнув слово Гітлер.

Богомолець і Бенеш.

Як знаємо, на меморіял Комітету Українців Канади в справі України, накинулась надзвичайно гостро совєтська пропаґанда, висунувши як головного бойця Олександра Богомольця, голову Академії Наук У. Р. С. Р. Отсей Богомолець признає з заморських українців тільки одним комуністам право представляти український нарід чи висловлювати його стремління. За те, що канадійські горожани українського роду заявили свому урядови, щоб Україна стала по вигрі Аліянтів вільною і самостійною, Богомолець назвав їх, себто Комітет Українців Канади, „купкою про-німецьких українських сепаратистів", кажучи, що „тільки зрадники можуть пропонувати такий плян орґанізування України", щоб говорити про „окрему і незалежну Україну". Ось ті „ганебні зрадники" (так їх називає Богомолець) не розуміють такого, каже Богомолець, що „Досвід минулої, як також теперішної світової війни показує, що малі і середні держави неспосібні обороняти своє існування перед нападом більших, аґресивних держав".

Богомолець хоче ось тим сказати, що й в новій Европі, щоби себе оборонити перед сильною й аґресивною державою „незалежна мала або середня держава мусить бути в тісному союзі з сусідуючою великою, свободолюбною державою". У випадку України ось тою „великою, свободолюбною державою" має бути Росія, з якою Україна має бути обовязково в звязку. Хто то мав би загрожувати Україні, як Німечина буде розторощена і розброєна, цього Богомолець не пояснює, хоч ясне як сонце, що крім Росії нема між сусідами України ні одної держави, ні навіть комбінації держав, що булиб настільки сильнішими від України щодо населення, величиною своїх територій і природних багатств, щоб Україна могла їх лякатись. Та коли так заговорив про українську самостійність наставлений Москвою президент Академії Наук Укр. Соц. Рад. Республики, то цікаво послухати, що каже про те саме, себто про самостійність „малих" і „середніх" народів і держав чехословацький президент, д-р Едвард Бенеш, що тепер перебуває в Злучених Державах, звідки поїде до Москви на наради з Сталіном, з яким він є у великій дружбі. Отже цей чех, як читаємо в Ню Йорк Таймс з 23. травня, не хоче ніяк резиґнувати з незалежности невеликої Чехословаччини. Він каже виразно, що малі европейські держави і народи як незалежні „є тепер і будуть в будуччині животним чинником для втримання мира в Европі й світі". А далі, що малі народи і держави мають виконати певні важні завдання для справи світового замирення і світової культури. Він дає на приклад Голяндію, малий край, а далі Чехію і Польщу, кажучи, скільки вони дали людській культурі, як були незалежними. Казав ще, що від малих народів і держав ось такі держави як Німеччина та Італія моглиб не одного навчитись!

Ось так обороняє в Америці право свого народу на незалежність і свободу чех-президент, хоч і пропаґує федерацію, кажучи, що є за федерацію Чехословаччини з Польщею. Політика д-ра Бенеша, як відомо, є наскрізь совєтофільська. Але в тому розумінню, що Бенеш думає, що він ось так найліпше дбає за Чехословаччину, бо переконаний, що при допомозі Сталіна дістане для Чехословаччини ще найбільше, включно з Карпатською Україною, якщо вірно стоятиме при Сталіні. Та нам іде про те, щоби виказати різницю між поступованням Бенеша і Богомольця. Бенеш, чи це кому подобається, чи ні, поступає принаймні як чеський патріот, а Богомолець, як підніжок Москви, що іде проти інтересів України. Зате Бенеш іде з Москвою в надії, може й помилковій, але в надії на велику і самостійну Чехословаччину. В Богомольця — хто має таку надію щодо України — той зрадник!

Як то є з тими „самостійними" републиками в Совєтах?

Здивувало не одного з українців на американській півкулі, що це сталося, що раптом з Москви пішла аж така сильна пропаґанда, звязана з Україною. Як це сталось, що чужинецькі кореспонденти в Москві подіставали відразу повно всіляких інформацій про Богомольця, Академію і Україну. Бо хоч та „вільна" чи там „автономна" Україна існувала вже так довго в союзі з „братньою" Москвою, то вісток про неї до війни так якби не було. Навіть тепер американські кореспонденти певно навіть не знають, хто є президентом України та де є її уряд і президент. Бувало Москва не перепускала про Україну ніякого слова за винятком того часу, коли заперечувала голод в Україні, саме тоді, коли там люди гинули міліонами. А тепер аж три головні совєтські газети на першім місці подали, що то кажуть Богомолець і Тичина про заяву канадійських українців, а заграничні кореспонденти та пресові аґенції розписались про це як не знати про яку подію. А щож таке сталось! Таж як в Канаді чи тут у стейтах хтось думає помилково про те, що відчуває український нарід і чого він хоче, то що те думання може значити? Таж ми самі тут кажемо, що вирішувати свою долю повинен тільки сам український нарід. А домагаємось, щоб тільки була дана тому народови нагода сказати ось таке свобідне слово. Ось те право ми тут обороняємо! Ніщо інше. Та виходить, що саме Москва цього найбільше боїться. А це тому, бо те, що виписують Богомолець і Тичина не є правдою, бо якби було правдою, то не треба булоб чого лякатись. Вона лякається тому, що під Москвою є „автономна" Україна, але подібна до тої, яку завважав Вендел Вилкі підчас своєї подорожі до Совєтів в Якутську на Сибірі та про яку розказує у своїй книжці, як це пише Ню Йорк Таймс з 22. травня.

Отже, як Вилкі тільки висів з літака в Якутську, наблизився до нього якийсь чоловік і представився: „Я є Муратов, президент Ради народніх комісарів автономної Якутської Совєтської Соціялістичної Републики. Я одержав інструкції з Москви, від товариша Сталіна, занятись вами, як довго ви тут будете оставати".

Ню Йорк Таймс подає, що були часи, що різні люди одушевлялись ось тими многими „автономними" совєтськими „републиками", добачуючи в тому новий тип вільних політичних асоціяцій. Та ось той приклад з якутською „автономією", як це описує сам Вилкі, приятель Совєтів, кидає дуже яскраве світло на те, як ця „автономія" виглядає в практиці.

Ню Йорк Таймс звертає увагу, що „президент якутської автономної, совєтської, соціялістичної републики" дістає „інструкції" з Москви. Що більше, як Вилкі заявив „президентови републики", що він хоче за кілька годин відїхати, то „президент" заявив, що нема доброї погоди, а його „інструкція" робить його відповідальним за те, щоби Вилкі щасливо долетів до найближчої стації, бо в противному разі він буде „зліквідований".

Таке передає Вилкі, а за ним Ню Йорк Таймс. Потім Вилкі довідався як цього Муратова, москаля, що вродився над Волгою і виховався в Сталінґраді та Москві, вислав Сталін на Сибір до Якутська як „президента якутської автономної републики".

Чиж те, що Сталін наказує „президентови" добре хоронити Вилкого, бо інакше буде „зліквідований", не є живою ілюстрацією цього, якими є „автономні републики" під Совєтами і їх „президенти"? Тут саме знайдемо відповідь і на те, чим є „автономна" українська република та чому світ не знає, хто є „президентом" цеї републики і де він обертається. Ми теж маємо нагоду пізнати на тім прикладі, які „інструкції" подає Сталін „президентам" автономних совєтських републик. Як так, то щож тут говорити в таких обставинах про президентів якихсь там Академій Наук в тих републиках? Про якихсь там Богомольців! Це пахолки до послуху, от і все.

„Інструкції" для Богомольця.

Нема найменшого сумніву, що й Богомолець дістав „інструкції", як і що має відповідати Комітетови Українців Канади. Очевидно, що одержав їх навіть без загрози про „ліквідацію", бож сам Богомолець знає добре, що означає непослух чи недокладне виконання „інструкцій". Він жеж сам „ліквідував" членів Української Академії Наук, згідно з „інструкціями". Він жеж „зліквідував" вкінці й цілу академію як українську наукову установу. А тепер дав ще себе вжити як випробований ліквідатор і до „ліквідації" голосів, що появляються в обороні України на американській півкулі. Зажадала цього Москва, так, як жадала була від нього ліквідації Всеукраїнської Академії Наук, яку він сумлінно перевів. Перед нами є доказ цеї ліквідації. Це книжка „Що таке Всеукраїнська Академія Наук", видана 1931 року в „автономній українській радянській соціялістичній републиці", себто в часі, коли то Богомолець по „інструкціям" з Москви переводив „чистку" в цій Академії як її президент, наставлений Москвою.

Очевидно, що не є можливо того всього переповісти, що там закинено цій Академії, заки Богомолець став її президентом. Але дещо таки передамо. Отже в книжці визнано згідно з „інструкціями", що ось такі українські вчені як Єфремів, Кримський чи М. Грушевський, це та „буржуазна інтеліґенція", що висувала гасло „національного визволення" на те, „щоб поневолити трудящі маси, начепити їм клясово-капіталістичне ярмо визиску, перетворити їх на покірливих рабів і тоді, створивши свою національну буржуазно-капіталістичну державу, порозумітися знову з панівними клясами інших капіталістичних держав і далі поши-

(Докінчення на сторінці 3-тій)

Оссіт.

ІРОНІЯ

2)

Чи може мене опанує страх? Але скоро я побачив ворога перед собою, того ворога швидкого, невломимого мов привид, у білих бурнусах розпущених на вітер, що летячи шелестіли під синім небом мов хоругви, з тими тонкими, довгими стрільбами мов тиками, з тими хрипливими та пискливими окриками... Коли я почув ті особливі тони, той жалібний свист, який справляють кулі на леті — мій Боже! Тоді я зрозумів, що страх не опанує мене!

В мені не лишилося ані крихітки того, що мучить і нівечить нас у життю. Я почув себе неособовим, сильним, згущеним у одну-однісіньку могутню ідею: зберегти життя моїх двацяти пяти вояків. Я ані на хвилю не подумав, що можу вмерти, я забув про це цілковито. Я тільки хотів, щоб моїх двацять і пять вояків не померло з моєї вини.

Довкола нас літали кулі з острим свистом, з близька і з далека. Їх було без ліку, вони налітали ненастанно, бренячи, сичачи, звільна або нагло; вони наближалися, минали, віддалювалися з якимсь любим, проймаючим, дивним дзижчанням; часом одна з них пацне сухо і коротко, то знов інша бренить тихо, кресчендо, довго і неясно. Здавалося, мов нас обсіли нараз якісь незримі духи, легкі, насмішливі, жорстокі — це був несказаний і страшний гомін чогось живого ось тут довкола нас, поміж нами, чогось величезного і незримого.

Побивши значне число тих невірних і розсипавши решту по пустині ми стали спочивати, і в тій хвилі мені пригадався малий Крессоль. Я почав шукати його, але зразу не міг знайти його. З моїх людей три були ранені; один умер швидко по тім, бо куля розломала йому хребетний стовп.

Другий, на імя Дю, видужав досить швидко, діставши копитом у живіт. В кінці третій, що звався Кляншар, мав дивне щастя: він завдячував життя своїй військовій книжочці, котру зложив був у двоє і сховав на груди. Куля провертіла всю книжечку і сплощилася на останній обложці. Він потім заховав її собі як дорогоцінну памятку.

А Крессоля не було. В кінці я знайшов його простертого на землі, з крулею в правім легкім. Але на його лиці прав усміх.

— Це нічого, пане поручнику! Я подужаю і таки візьму спадщину!

Цеї ночи він лежав під моїм шатром, поганеньким малим шатром, чотирокутним, тісним, низьким, у котрому або надто холодно, або душно. Він лежав обік бідного Бре, що швидко вмер.

Другого дня я пішов побачити його. Він ще всміхався тим своїм щирим усміхом, а в його тусклих очах блимало щастя.

— Все дуже добре, пане полковнику, все дуже добре! — мовив він. Але говорячи він плював кровю. Його поклали в носилки і ми рушили назад до Аін-Сафри.

Страшні ті носилки, ті іронічні колиски зроблені для людей, для бідних вусатих дітей, що мають умирати! Це передчасні домовини, пародії дитячих забавок при вході в могилу. Вони дуже болющі, дуже жалібні, ті великі карнавалові колиски. Не похиляються, не всміхаються над тобою нічиє лице — тілько одна жорстока Бабуся - успокійниця, смерть із сонливими очима вколисує тебе.

В часі цілоденного походу я не міг займатися Крессолем, але я поручив його лікареви. Аж над вечір ми зупинилися наново і я забажав побачити бідного малого міліонера. Коло носилок я станув, завагався. Моє серце стислося перед цим закритим віком. Я не тремтів підчас битви, але почув страх перед отим замкненим віком. Вкінці я промовив лагідно:

— Крессоль, мій хлопче!

Велика мовчанка в нутрі носилок.

Тоді моя рука, тремтячи злегка, відкрила помалу парусинове віко. Він чяпів у носилках скулений у двоє, поморщений мов вялена риба. Його сині очи отворені мали вираз дикого перестраху.

Він умер, так як умирає багато інших підчас тих страшних поворотів після битви, на тім продлятім, варварськім цвитаровім шляху. Йому дали згинути як собаці, без крихти повітря, без краплі води. Але в руках він держав зложені в гарнім порядку свої папери про міліонову спадщину.

Мене обхопив гнів, безсильний, пяний гнів на жорстокість людської долі, на глупу жорстокість, на злобну іронію долі отсего чоловіка!

Його поховали того самого вечора, коли добре потемніло, щоб араби не підгледіли це місце. А що зовсім не було можливо випростувати його тіла, то мусіли поховати його так, як був, у сидячій поставі, в дивовижно малій квадратовій паці.

Йому викопали дуже глибоку яму.

(Кінець).

У Справі Рекордування Української Пісні

Від трьох тижнів ведуться уже в Ню Йорку проби співу хору, дібраного проф. Олександром Кошицем, щоб наспівати українських пісень на рекорди. Вкінці вдалось зібрати відповідний хор, а це було важко, бож тепер воєнні часи. Та труднощі поборено й в перших днях червня зачнеться наспівування на рекорди. Значить, що велике культурне діло зарекордування української пісні під проводом проф. Олександра Кошиця буде здійснене.

Комітет Рекордування Української Пісні підписав контракт з доброю компанією, разом з проф. Кошицем, маючи за свого правного дорадника адв. І. Романишина. Гроші, зібрані на рекордування Конґресовим Комітетом чи Рекордовим, є зложені на банкову книжечку в Нюарку і будуть виплачені компанії чеком на її бажання, як буде викінчена нею робота і будуть розіслані рекорди тим, що їх замовили, а яких адреси подані компанії.

Подаю це до загального відома ще й тому, що навіть і тепер знаходяться ще такі одиниці, що розпускають вісти, що ніяких рекордів не буде, та що це є обман, коли заповідається, що появляться рекорди з українськими піснями, виконаними під проводом професора Олександра Кошиця. Навіть надсилають ось такі письма до Комітету Рекордування Української Пісні, в яких питають мене, де то находяться зложені на рекорди гроші, кажучи, що ті гроші вже давно пропали. Очевидно, як це звичайно буває в таких випадках, віри не мають ті, що нічого на рекордування української пісні не зложили, а тільки саму цю добру справу весь час добивали.

Отже хоч по трудах, але таки свого доконаємо: рекорди з українськими чудовими піснями таки появляться. І то вже в скорому часі. Одержуть їх усі ті, що їх замовили, а тільки проситься, що якщо хто змінив адресу, щоб повідомив комітет про таку зміну якнайскорше, подаючи нову адресу.

А тепер ще останнє слово до тих, що позамовляли рекорди для себе і своїх приятелів, як і до тих, що не замовили, але завжди охоче жертвують на всі добрі народні потреби. Жертв на ту ціль досі було мало. Зібрані гроші на рекорди мусять бути повернуті компанії. Але є ще поважна сума інших видатків, яких нема звідки покрити. Тож просимо тих, що певно зрадіють, як почують добру вістку про скору появу українських рекордів, щоб не пожалували вислати якусь жертву на нижче подану адресу і тим облекшили Комітетови хоч фінансові тягарі. При тому подаю, що від останньої збірки одержав Комітет ще такі посилки: Союз Українок в Менчестер $10, Г. Мазуркевич і Д. Качмарик з Олифанту по $10, а Р. Калакура з Нюарку $10.

Дальші жертви просимо слати на таку адресу:

THEO. KASKIW,
600 HIGH ST., NEWARK, N. J.

Хто Зрадник?

(Докінчення зо сторони 2-гої)

рювати свою експанзію, загарбництво на ще слабші, беззахисні народности й нації". Ось так характеризують Богомолці Всеукраїнську Академію Наук з часів праці в ній найбільших тодішних українських учених, таких демократів як Грушевський, Єфремів і Кримський. Їхню наукову діяльність називають „контрреволюційною". Ось ті Богомолці, згідно з „інструкціями", закидають Академії, що в ній „великою пошаною тішився Симон Петлюра — цей погромщик і запроданець". Наводять ось такий дуже великий „злочин" Академії: Кажуть, що були „в церкви та тодішньої академії спільні клясові інтереси", а „Академічне зібрання обговорювало навіть спеціяльні церковні питання", бо, наприклад, в вересні 1920 року на ньому „заслухано запрошення від Старокиївської української парафії при соборі св. Софії вшанувати своєю присутністю престольне свято собору". А що ще гірше, в Українській Академії виросла і сформилась контрреволюційна „Спілка визволення України", на чолі з Єфремовим. Богомолці взялись навіть на таке, що заявили, що назва „Українська Академія Наук" це гетьманська, партикулярна назва, а уряд дає їй велику, патріотичну, соборну назву, перейменувавши її на „Всеукраїнську Академію Наук". Очевидно, щоб по переведенню „чистки" скоро „зліквідувати" ось ту так шумно розреклямовану „всеукраїнську" назву, що теж є добрим доказом на те, яких демаґоґічних засобів вживає московська протиукраїнська політика в Україні навіть на культурному полі.

Богомолці це теж ті, що поставили закид Українській Академії, що вона „головне зосереджує увагу на опрацьовання давньої української літератури", а не на „проблєми соціялістичного будівництва". Богомолець пішов теж проти Академії, коли з боку академіків „на неодмінного секретаря ВУАН демонстративно обрано тогож таки акад. Кримського", якого Москва наказала усунути. Вкінці Богомолець повів „ґрандіозну громадську й радянсько-політичну кампанію" при помочі „цілої радянської громадськости" і до Академії вкінці назначено „представників революційного марксизму, зокрема членів комуністичної партії". А з цього гурту науковців - комуністів, як їх називано, засновано „партійний осередок", що був „початком партизації Всеукраїнської Академії Наук" (тоді ще називано її „всеукраїнською"!). По тих осягах Богомолця — всьо інше пішло вже гладко. В Академії з комуністами зараз „дискусія цілковито викрила буржуазну і фашістівську суть наукової й політичної діяльности... представника буржуазної науки — акад. М. С. Грушевського. Ця дискусія не тільки зняла з М. С. Грушевського авреолю наукової незаперечности, а вона показала й усю шкідливість для пролетаріяту й інших трудових мас тої науки й політичної роботи, що її вів і веде акад. Грушевський (то було ще в 1931 році!). Дискусія також викрила всю ту роботу, що провадив згаданий академік для імперіялізму, для реставрації капіталізму у нас".

Ось так „зліквідувавши" по „інструкціям" з Москви проф. Грушевського й йому подібних українських учених, Богомолець заступив їх місце в „науковій роботі" такими, що зачали працювати „для диктатури пролетаріяту, для соціялізму". Ось тоді заразже зникла й назва „Всеукраїнська" Академія Наук. Просто скасовану як непотрібну в московській „диктатурі пролетаріяту і соціялізму"...

Хтож є тепер зрадник?

Богомолець, що доконав ось таких діл в Україні, назвав канадійських українців, що підняли голос в справі України „зрадниками". Згідно з „інструкцією" назвав зрадниками іприслужниками Гітлера тих, що вислали своїх синів для боротьба з Гітлером і яких їх власний демократичний уряд вважає за патріотів. Зате назвав „патріотами" комуністів, себто тих, яких канадійський уряд позаганяв був за нельояльність до таборів і яких партію розвязав як непатріотичну і проти-державну. Та чи міг інакше поступити ось той Богомолець, що назвав в Україні зрадниками проф. М. Грушевського, Єфремова чи Кримського, яких імена залишуться великими і непорочно чистими та чесними, поки житиме український нарід, та поки слово „демократія" матиме серед українців якесь значіння і пошану? Чи дивно, що „патріотами" визнав він таких як він комуністів? Ось тому канадійські та американські українці повинні взяти собі за честь, що їх представники диктатури і терору поставили в одному ряді з такими як проф. Грушевський чи Єфремів, що є клясичними представниками української демократичної думки в Україні. Зрадниками України і демократії є і остануть саме Богомолці, а ніколи ті, що були проти насильства, диктатури і терору, що обороняли доки могли свободу слова і науки, що не давали української святині науки для ширення безбожництва і клясової ненависти та боротьби, як цього вимагала Москва. Ми, як демократи і як ті, що є з української крови, тільки боронимо словом того, за що тамті життя своє віддали. Ми не булиб американцями і демократами, якщоб ми пішли проти тих українців, що були проти диктатур і терору, що були проти безбожництва, а боронили демократичних ідеалів в Україні — до останку свого життя.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ І БІБЛІОТЕКИ В СТЕМФОРДІ.

Маючи нагоду відвідувати різні місцевости міг я прислухатися різним балачкам наших людей. В тому і балачки на тему наших інституцій у звязку з компанією в справі Українського Музею і Бібліотеки в Стемфорд. Декотрі, розуміючи справу, тихонько вишлють свою жертву, а то ще й інших заохотять до жертви. Другі знова, що то „всьо знають", говорять, що наші українські інституції тільки вміють „жебрати". І тому вони вже знеохочені збираниною і не тільки, що самі не хотять дати жертви, а то й других відмовляють.

А чи направду наші інституції багато жебрають? Приглянься виказам з Великої Музейної Кампанії. Проголошено, щоб загально висилати від п'ять долярів вгору, а тоді, залежно від висоти жертви імена жертводавців будуть поміщені на почесній стіні в Музею чи в Пропамятній Книзі Музею. Та наші люди не пристосовуються до того, а як бачимо, то найбільше людей присилає по одному долярови. Щоб цілий український загал дав хоч по одному долярови, то можнаб ще ту справу тихцем оминути, бо Кампанія всежтаки булаб успішною. Та коли то тільки вибранці української суспільности висилають свої жертви на розбудову культурних установ, а висилають тільки по долярови, то очевидно, що Музейна Кампанія не буде успішною. А коли Кампанія не принесе бажаних двадцять тисяч долярів, тоді Заряд Музею, щоб таки довершити музейне діло, буде й дальше, хочби роками апелювати до громадянства, щоб таки призбирати відповідну суму гроша, щоби можна належно розбудувати Музей і Бібліотеку. І тоді знайдуться такі, що не поінформовані добре справою, а тільки люблять бунтуватися, що будуть говорити, що Заряд нічого іншого не знає, як тільки жебрати. Однак це булаб велика неправда, бо якщо та Кампанія не буде успішною, то буде означувати, що ми „жебрацькі" жертви даємо.

Пригадую собі, як свого часу один університет справляв свій столітний ювилей. Позїжджалися всі бувші ученики, одні вже сиво-волосі, інші молоденькі, та всі вони засіли до величаво застеленого стола, до вечері. Були промови, привіти, в кінці проголошено збірку на різні розходи університету. Нам трудно булоб відгадати вислід тої збірки, бо ми не привикли чути такий вислід зі збірок, а то й кампаній. Отже на тій вечері зібрано приблизно вісімнадцять (18) міліонів долярів. Очевидно, що така американська школа не мусить наставляти руки і просити помочі, бо між американцями є люди свідомі, що знають скільки коштує отримання культурних установ і тому самі складають великі гроші на ті цілі.

Подібно представляється справа з музеями і бібліотеками. Такі інституції не мусять вдаватися до загалу, бо тут або держава, або великі багачі удержують такі установи.

З нашими іституціями інакша справа. Тут заряд культурних установ мусить звертатися за помічю до українського загалу. У нас багачів не багато, а ті що є, то звичайно вмили руки від всього, що українське. Тому, коли заряди наших інституцій звертаються до нас і просять помочі, знайдуться такі, що їх часто добре осудили, накритикували і на тім їх діло скінчилося.

Час однак, щоби поважніше думати над кожною народною справою. І коли Заряд Музею веде Велику Музейну Кампанію, то не треба казати, що він „жебрає", бо то не для його особистих користей. Заряд звертається до нас за допомогою тільки тому, що хоче нам ті інституції привести до ладу. Хоче розбудувати Музей і Бібліотеку для нас, для наших дітей і для слави українського імені. Тому ми всі не даваймо „жебрацьких" жертв, а тоді скорше дійдемо до успішного кінця.

Травень кінчиться, а тим самим Музейка Кампанія на окінченні. З тих жертв, що проголошені в пресі, видно, що ще далеко до суми, проголошеної Зарядом, а конечно потрібної для розбудови Музею і Бібліотеки. Чому так зле представляється справа? Чи не здаємо собі справи, що такі інституції конечні для нас? Чи народне горе замісць заохотити нас до більшої праці і жертвенности, приспало нас блаженним сном? Хай кожний відповість собі на то питання, а я, як один з американців українського походження закликаю вас усіх: Не судім, що наші інституції завжди тільки жебрають, але самі не даваймо по жебрацьки, але, розуміючи конечність, даваймо щиро.

Кирило Піддубчишин,
Джерзі Сити, Н. Дж.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Вечерок в честь матерей.

Дня 13. травня влаштував відділ 26. С. У. А. веечрок в честь наших матерей. Не зважаючи на те, що наші жінки працюють тепер в фабриках на державній праці оборони, прибуло на це свято поважне число наших матерей, котрим зараз при вході давали гарні дарунки. Зокрема відзначено воєнних матерей, котрих сини тепер в нашій армії. Голова 26. відділу СУА, пані Прокопович, згадала при святочнім відкриттю вечерка, що день матери це наше традиційне свято віддання пошани тій благородній істоті, якою є мати. Потім покликала на провідницю вечерка п-ню Михальчук. Перебираючи свій уряд п-ні Михальчук сказала, що українським матерям належиться чи не найбільша пошана, бо вони виховали взірцево своїх дітей, навчили їх своеї мови та історії, а тепер вислали їх до армії на захист наших демократичних основ життя. П-ні Михальчук віддеклямувала відтак поезію п-ні К. Хомяк, „Туга Матери", написану спеціяльно на це свято, яку приявні приняли з одушевленням.

Пані Козаченко, в добре обробленім головнім рефераті, висказала глибокі матірні почування, зокрема тепер, в часі війни, коли діти матерей виставлені на небезпеку. Та не сумуйте, українські жінки, казала прелеґентка, будьте горді, бо ваші діти добудуть волю усім поневоленим народам, а в тому й нашому українському народови.

По смачній перекусці, яку приготовили наші жінки, промовила ще представниця Американського Червоного Хреста п-ні Сковрон. Вона візвала усі наші орґанізації до участи в параді „Я є американець", якою буде проводити наш адвокат п. Панчук. Рівнож пані Сковрон закликала, щоби всі жінки стали членами цеї великої гуманітарної орґанізації, якою являється Червоний Хрест.

Пані Прокопович повідомила приявних, що члени відділу брали участь в збірці на Червоний Хрест і зібрали поверх $1,000. Знову пані Михальчук заявила, що 26. відділ спільно з 5. відділом СУА та укр. греко-кат. парохією в Ґемтремк вислали 250 великодних пакунків воякам: відчитано теж кілька листів подяки, які вже надійшли до нас.

При закінченні вечерка приявні зібрали $17, щоби започаткувати фонд воєнної допомоги українцям та рішено влаштувати підприємство на ту ціль.

Усі мами вийшли з цього вечерка скріплені духом до дальшої народної праці.

Членка 26. відділу СУА.

День Коперніка

У сотках американських колеґій і університетів відсвятковано в понеділок на заклик Фундації Косцюшка 400-літню річницю смерти славного астронома польського роду Миколи Коперніка. Є це один з тих людей, що змінили основний погляд людства на становище людини в світі.

Наука його відноситься властиво до становища землі, на котрій ми живемо, в сонічній системі, себто до відношення до себе небесних тіл, що кружляють довкола сонця. Нині ми всі це знаємо, що земля є частиною „нашої" сонічної системи, та що її осередком є „наше" сонце. Та в часи Коперніка, котрий народився в 1473. році й вмер у 1543. році, це було відомим тільки одиницям. Всі інші люди покладалися на те, що їх очи бачили, а очи звісно бачили, що сонце, місяць і звізди сходили на сході й заходили на заході.

І не можна сказати, щоби очи цих людей бачили зле. Ні, люди бачили добре, але робили з того, що бачили, невідповідні висновки. Вони приймали за правду те, що їм здавалося. А відомо їм здавалося, що всі небесні світила обертаються довкола землі.

Одначе, вже цей простий погляд представляв для спостеріґаючих немалі труднощі. Вже люди в старину доглянули, що планети, котрі переважно посуваються на схід, звільняють біґу протягом року, далі зовсім задержуються, повертаються назад і так далі без кінця. Аби вияснити це явище, грцецько-римський астроном Птолемей, що жив в египетськім місті Александрії коло 140. року по Христі, придумав цілу систему („теорію"), котру й звано від нього птолемейською системою. На його думку, осередком світа є наша земля. Все обертається довкола неї, сонце й планети, кожне тіло по іншім кругу.

Через 1.400 літ цю теорію вважали певною. Її признавали навіть за освячену, бо, мовлляв, на її підтвердження можна найти вискази з Святого Письма. Коперник був одним з небагатьох людей, що піддали цю теорію Птолемея в сумнів. На основі помірів при помочі дуже невибагливих струментів Копернік переконався, що теорія Птолемея не є правдива, бо вона не виясняе цілої низки явищ. Зате він переконався, що колиб так припустити, що тіла небесні кружляють не довкола землі, а довкола сонця, то всі невияснені Птолемеєм явища будуть виснені.

На цю думку попав Копернік не зо своеї голови. Він найшов у старинних грецьких учених думки, які заворушили в ньому цю думку про центральне положення сонця. Зрештою Птолемеєвої системи Копернік не відкидав усеї. І він приймав з неї ще неодну думку, котру пізніша наука зовсім признала фалшивою.

Копернік не заводив ніякої фільософії, себто не вчив нічого про основні питання людського буття. Одначе його думка порушувала старі фільософії й заставила прихильників старовини воювати проти його чисто астрономічної науки. Опозиція проти думок Коперніка була така велика, що доперва по довгих шуканнях удалося йому найти друкаря, який важився напечатати його книжку „Про рухи небесних тіл", у котрій Копернік виложив свою теорію. Книжку цю, кажуть, подано Копернікови аж на смертній постелі, коли переслідування прихильників старовини не могло його досягнути. Друкар захоронив себе перед переслідуванням за її видання передмовою, в котрій малював Коперникову теорію як щось у роді божевільної фантазії. Це одначе не охоронило її перед переслідуванням, і через довгі роки книжка Коперніка фіґурувала на списі заборонених церквою книжок.

З часом одначе інші вчені, як Ґалілей, Кеплер і Нютон, теорію Коперніка розвинули й утвердили обрахунками й спостереженнями так, що нині її вже ніхто не вважає недоказаною „теорією", а за доказану правду.

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ БРАТСТВА, ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

(Докінчення)

Старші брати пильно доглядали, щоб братчики провадили відповідне релігійно-моральне життя, а за провини публично карали. Не допускали сварок та пиятики; на братських зборах кожний мусів заховуватися по євангельському; приходити на збори зо зброєю не дозволялося. Братство мало свій суд, і братчикам не вільно було звертатися до суду коронного; право суду забезпечено було деяким братствам навіть королівськими привілеями. Усе це надзвичайно берегло наш народ і від винародовлення.

На виховання молоді братства звертали велику увагу, і звичайно гуртували їх в молоді чи молодецькі братства. Карність і послух стаєшим були головними чеснотами молодих братчиків, як хлопців так і дівчат.

В разі провини, свій братський суд судив братчиків, найбільш пильнували примирити посварених. Кари були різні, але найчастіш винного засуджували принести воску до церкви або на грошеву кару, часом на висідку до вязниці.

Братство пильно стежило й за тим, щоб братчики постійно вчащали до церкви, і в той чи інший спосіб допомагали врочистости Служби. На головних моментах відправи братчики запалювали свої свічки, і в порядку стояли серед церкви проти вівтаря; цей звичай позостався в наших церквах і досі.

На урядження церковних процесій братства звертали велику увагу. Своїм коштом вони набували до церкви хоругви та образи, з якими йшли в процесіях. Ціле братство мусіло брати участь в цих процесіях, йдучи в порядку парами й не розмовляючи; хтоб не був на процесії без причини, того карали.

Померлого братчика ховало ціле братство коштом братським, пильнуючи, щоб похорони відбулися якнайбільш урочисто. По похоронах справлялась братська трапеза для бідних. Імення померлих братчиків та їхніх близьких родичів вносили до братських помянників, і в призначенні дні поминалися за Службами в церкві. Так само в певні дні в церкві молилися й за живих братчиків та за їхню родину.

Благодійність було одно з головних завдань діяльности братств, особливо тих, що були заможні. Братство різним способом допомагало потребуючим, і постійно закликало до цього й своїх членів. Особливу опіку свою братства звертали на бідних, старих, немічних, хорих, удів, сиріт, увязнених, подорожних і т. ін., усім допомагаючи в міру своєї можности. Багато братств мали власні „шпиталі", — притулки для всіх тих, хто не мав сили самостійности жити з праці своїх рук, — старі, немічні, вдови і ін. Ці братські шпиталі існували аж до недавнього часу. Якщо братство не мало змоги виставити свого окремого шпиталя, то воно тримало його в найменім домі. Шпитальні мешканці мали обовязок збирати офіри на братство, особливо в дні ярмарків; при зборах их ходили вони звичайно з братським абразом або хрестом.

Братства рано пізнали, що добра освіта — то найкраща їхня зброя для оборони батьківської віри. Ось через що братства звернули велику увагу на заложення добрих братських шкіл, перш по великих містах, як Львів та Вильня, а потім і по менших. Власне церковним братствам належить велика честь найпершого заснування нормальних сталих шкіл, чого до них ніде в благочестивих словян іще не було. Статути більших братств наказували їм заложити „гимнасіон", — і справді, їхні школи вже на початку свого, в кінці XVI-го віку були добрими середніми школами, а трохи пізніш стали вищими, нпр., у Львові та Острозі, а незабаром у Києві.

Значіння братських шкіл величезне. Це вони виховали нове покоління не тільки світських, але й духовних людей. Ціла низка видатних осіб вийшла власне з братських шкіл; у львівській братській школі, напр., учився Петро Могила, потім митрополит київський. Братські школи на братські кошти виховали високоосвічених професорів, що принесли своїй церкві та батьківській вірі неоціненну користь. Місцеві обставини сприяли тому, що братські школи в своїй науці схилялися до програм і методів шкіл західних, що значно підносило їхній науковий рівень.

Братства ж перші зрозуміли всю силу друкованого слова, і тому стали закладати свої друкарні. Братські друкарні, напр., львівська, виленська, київська, могилівська і інш., поставили вічний слід у культурі свого народу. Вони не тільки постачали церквам добрі літургічні книжки, а школам — потрібні підручники, але давали до рук цілому народові найрізніші корисні книжки. Братські видання підносили культуру не тільки самих українського й білоруського народів, але вони широко розходилися по цілім словянськім світі, і багато помагали, напр. церквам болгарській, сербській, румунській та російській. Цієї сторінки діяльности наших церковних братств ніколи не забуде їм історія словянської культури.

На церковну проповідь братства звернули пильну увагу. Єзуїти в Польщі поставили проповідь на певну висоту, мусіли до того застосуватися й наші братства. І от церковні братства запроваджують по всіх видатніших містах посади фахових проповідників, що дуже прислужилися справі оборони своєї церкви й віри. Братські проповідники багато зробили для розвитку українського проповідництва, написали й видрукували силу казань, які й сьогодні займають не останнє місце в історії української літератури; загадаймо хочаб проповіді Іоаникія Галятовського, Антонія Радивиловського, Лазаря Барановича й багато інших.

Коли до цього додамо, що братства пильнували й про самоосвіту своїх членів, — не тільки на своїх зборах читали книги св. Письма та отців церкви, але й заохочували до такого читання вдома, — то це буде хоч блідий малюнок тієї величезної культурно-освітньої чисто національної праці, яку провадили церковні братства. Уже самою цією працею до історії української й білоруської культури братства вписали найкращі сторінки.

Ніколи не забуде історія церковним братствам їхньої мужньої та смілої оборони батьківської віри та своєї національности. Боронили вони свою віру всіма способами, боронили скрізь, де тільки треба було. Найперш боронили її перед польськими королями, постійно висилаючи до Кракова, а потім до Варшави найрізніші делегації, складаючи на це потрібні кошти з власного майна; а з 1616 р., напр., у Варшаві постійно живуть братські ходатаї по церковних справах, що спеціялізувалися в цій праці. На соймах боронили інтереси своєї віри та нації або самі братчики, або їхні уповноважені. За церковні та національні права братчики без кінця процесувалися, залюючи суди найрізнішими своїми скаргами на утиски благочестивої церкви. Ця оборона церковних і національних інтересів зробила братства надзвичайно популярними, надала їм сили та значіння, а разом із тим передала їм і всю церковну справу. На церковних соборах з 1590-тих років братства мають чи не найсильніший голос.

Братства були організацією всестанового, — до них вступали всі, хто того бажав собі. Звичайно, братства дбали, щоб до них вписувалися й магнати світські, і достойники церковні. Ось через це вся видатна благочестива інтелігенція була вписана до братств, а серед неї треба тут згадати найсильнішого — князя Костянтина Острізького, що ціле життя своє допомагав братствам своїми коштами та впливами. Воєводи та бояри молдавські часто вписувалися братчиками до Львівського Братства. В 1620 р. до Київського Богоявленського Братства вписався гетьман Сагайдачний зо всім військом запорозьким. А коли додамо, що в перших рядах братств були це митрополити, архієпископи, архимандрити та інше значне й рядове духовенство, то переконаємось, що сила братств справді була велика, і вона міцно стримувала народ від винародовлення. Це був міцний і загальнопризнаний провід народу.

Ось через це нема нічого дивного, що поволі патронат над церквами переходить до рук братств. На той час вони єдині були найміцніші оборонці церкви, і тому зовсім природне було, коли більшість церковних справ опинилася в їхніх руках. Цей патронат визнали за братствами й східні патріярхи, а вониж були тоді найбільші духовні авторитети на Сході.

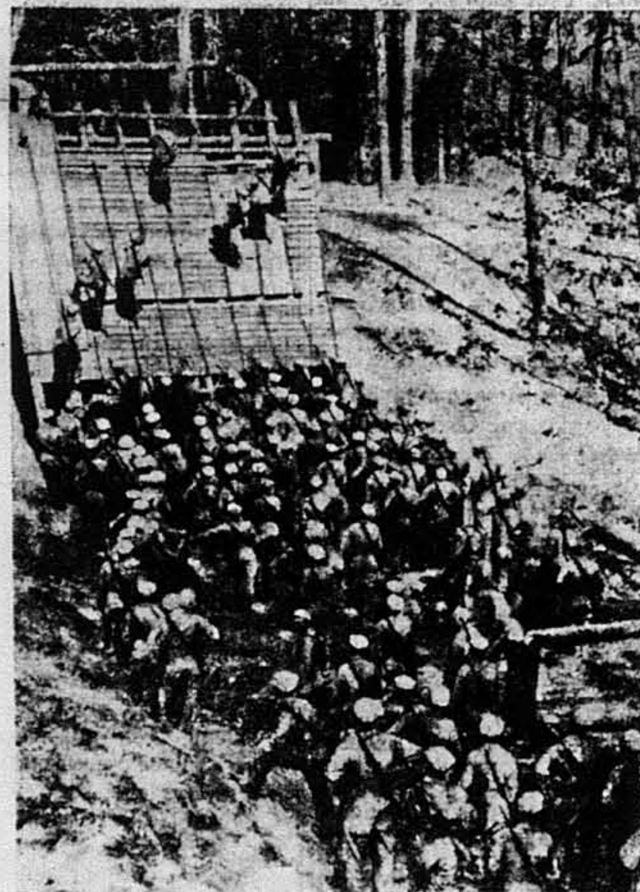
Дійсно, грамотами східних патріярхів братствам надано великих прав у церкві. Вони, напр., мали право, через своїх священиків, відлучини від церкви своїх непокірних братчиків, а то й не братчиків. Вони мали право доглядати за життям священиків (вони були з вибрання) й доносити на них єпископові. Більше того, братство мало право доглядати навіть за самими єпископами, доносячи на нього митрополитові або патріярхові, про що читаємо в львівськім Статуті, що його затвердив 1588-го р. цареградський патріярх Єремія.

Такі великі права братств скоро допровадили до гострих непорозумінь між ними та єпископами, і ці останні почали голосно скаржитися на „громадянський папізм", що ніби „шевці — кравці та кожумяки" хотять рядити церквою, ніби їм відповідали, що й апостоли не були високого походження. Ці єпископські нарікання були постійно неправдиві, поскільки нарікання братств на єпископів мали грунт під собою. Серед єпископів і взагалі вищої тодішньої церковної влади не мало було осіб, які про церкву зовсім не дбали, а життя провадили неморальне. І власне через це патріярх цареградський змушений був поширити церковні права братств, бо крім них не бачив тоді іншої реальної сили, що заступилась би за батьківську віру. Сам хід тодішніх подій, сама історія віддали в руки братствам цей догляд над церквами. Вища церковна влада справді була така, що братства мусіли пильно доглядати за ними, бо не довіряли навіть у міцність їхніх благочестивих переконань...

По берестейській унії 1596 року настає дуже запекла й руйнуюча боротьба брата з братом — вищого уніятського духовенства з братствами. У цій боротьбі з братствами було багато глибоко трагічних моментів; згадаймо, що Львівське Церковне Братство найдовше не здавалося, і тільки в 1708 році змушене було й воно покинути віру батьків своїх. Ось через це в тій „полемічній літературі, що повстала в XVI—XVIII віках, на адресу церковних братств та їхніх діячів написано немало злісних сторінок.

Церковні братства в Польщі в повній силі існували й через увесь XVIII вік, не зменшуючи своєї діяльности, як національний провід. По розділах Польщі, з початком XIX-го віку, з православної церкви українців та білорусів стали силою виводити все, чого не було в церкві російській, а тому потроху припиняється важливіша діяльність братств; кажу важливіша, бо традиційно братська діяльність коло церков продовжувалася й потім. Російський уряд змушений був ближче приглянутися до історичної ролі братств, і тому 8. травня 1864 року вийшов новий закон про церковні братства, які — з зовсім іншим російським статутом — дозволялося відкривати в цілій Росії. Звичайно, ці нові братства і своєю працею і своїми завданнями мали вже зовсім мало спільного з колишніми нашими церковними братствами.

Така була доля й значіння благочестивих церковних братств в польсько-литовській державі. Цілі віки існували ці братства і своєю діяльністю на користь церкви, батьківській вірі та нації вписали цілі свої славні розділи до нашої історії; як високо-моральний братський союз, вони й безпосередньо впливали на благочестиву людність, а своєю культурно-освітньою діяльністю підносили освіту цієї людности.

ВІЙСЬКОВІ ВПРАВИ. Члени американського фльотного конструкційного баталіону, звані коротко „сібіз", переходять твердий вишкіл. У таборі Пірі, коло Вилємсбургу, в стейті Верджінія, їх учать вдиратися на різні перешкоди.

ЩАДНИЧІ БУДІВЕЛЬНО-ПОЗИЧКОВІ ТОВАРИСТВА.

В Злучених Державах дуже поширена своєрідна, американська форма кредитових кооператив, у формі Щадничих Будівельно - Позичкових Товариств. Головне завдання цих товариств, це допомога членам при купні дому, чи фарми, довгореченцевою позичкою.

Позичку сплачує член не одноразово, але місячними сплатами. Цю кооперативну засаду сплати приняли тепер загально, а зокрема наш федеральний уряд.

В останніх роках будівельно-позичкові товариства дуже поширилися, а їх майно переходить суму пять біліонів долярів.

Найбільше цього роду товариств з 57 міліонами майна існує в столиці Вашингтоні; друге, з майном 34 міліонів в Ню Йорку; а трете з майном 33 міліонів долярів в Провіденс, Р. А.

Будівельно-Позичкові Кооперативи дуже поширені у стейтах Месечусетс, Ню Йорк, Огайо та Пенсилвенія. Між ними розвиваються теж українські товариства, як Українське Будівельно - Позичкове Товариство в Філядельфії; Українська Фінансова Спілка в Клівленді, Українське Будівельне Товариство в Ньюарку.

Будівельні товариства, як кооперативні організації, звільнені від податків. Зиски розділюють між членів у формі дивиденди. Кожного року, стейтовий банковий департамент переводить строгу контролю. В теперішнім воєннім часі, наші товариства стали державними агенціями продажі воєнних бондів і тим принесли велику користь нашій державі, а славу і честь нашому народові.

Безперечно, булоб краще, колиб замісць кількох, були у нас такі товариства в кожній громаді. — Тоді й народня праця булаб краща і успішніша.

ТАРЗАН, ч. 773. Вибух.

Гармати на чердаку субмарини відкрили огонь на Тарзана й торпеду. Перший вистріл попав близько.

Другий вистріл попав ще ближче. Тарзан рішився, що цей ворог стріляє занадто цільно.

Незадовго потім один з вистрілів попав у саму торпеду, і торпеда експльодувала.

„Це вже покінчило з тим глупим самогубцем!" сказав з усміхам капітан субмарини.